

Магістр 2 курсу

факультету обліку та аудиту ХНЕУ

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ
КАТЕГОРІЇ "ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА"**

Анотація. Розкрито сутність виробничого потенціалу підприємства, досліджено ресурсний, результативний і продуктивний підходи до його визначення, а також зроблено висновки про необхідність вибору підходів при аналізі ефективності використання виробничого потенціалу підприємства.

Аннотация. Раскрыта сущность производственного потенциала предприятия; исследованы ресурсный, результативный и продуктивный подходы к его определению, а также сделаны выводы о необходимости выбора подхода при анализе эффективности использования производственного потенциала предприятия.

Annotation. The nature of the production potential of the company is disclosed; resource, effective and productive approaches to its definition are researched, as well as conclusions about the need for an effective approach when analysing the efficiency of the production potential of the company are made.

Ключові слова: сутність потенціалу, потенціал підприємства, виробничий потенціал, ефективність використання потенціалу.

Прагнення отримувати максимально можливий прибуток в умовах жорсткої обмеженості ресурсів спонукає підприємства до перегляду наявного виробничого потенціалу, переоцінки власних можливостей, пошуку додаткових резервів підвищення дохідності своєї діяльності. У зв'язку з цим постає питання про вибір підходів до визначення виробничого потенціалу підприємства, на основі якого стане можливим обґрунтовано визначити внутрішні можливості суб'єкта господарювання, виявляти приховані резерви, забезпечувати підвищення ефективності діяльності.

Питання формування виробничого потенціалу, підходів щодо його оцінки, підвищення якості і ефективності використання містяться в наукових працях багатьох вчених.

Значний внесок у вирішення цих питань зробили зарубіжні вчені-економісти – Анчишкін А. І., Мочалов Б. М., Ревуцький Л. Д., Свободін В. І., Фігурнов Е. Б., Шевченко Д. К. і вітчизняні науковці Воронкова А. Є., Іщук С. О., Репіна І. М., Отенко І. П., Федонін О. С., які визначили поняття потенціалу, ключовий набір його ресурсних складових, оцінку його величини та шляхи ефективного використання. Однак потребує уточнення поняття виробничого потенціалу підприємства з точки зору ефективності його використання, чим і пояснюється необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні визначення поняття виробничий потенціал підприємства з урахуванням його загальної сутності та внутрішньої структури, аналіз підходів до визначення виробничого потенціалу підприємств на основі виділення основних підходів до трактування виробничого потенціалу підприємств та їх аналізу й узагальнення.

Найчастіше у наукових дослідженнях сутність виробничого потенціалу (таблиця) визначається за кількома напрямками, які можна згрупувати у три основні підходи.

Таблиця

Аналіз сутності виробничого потенціалу

Визначення	Джерело	Характеристика складових
1	2	3
Система, що забезпечує виготовлення продукції		
Складна, організована, динамічна система, яка формується з множини елементів, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії й виконують різні функції в процесі виготовлення продукції необхідної кількості та якості й у терміни, визначені ринком	[1]	Система елементів
Вартість основних фондів виробничих підприємств, розташованих на території		
Виробничий потенціал території за повною вартістю основних фондів	[2]	Вартість основних фондів
Сукупність ресурсів з їхніми характеристиками		
Сукупність ресурсів, які матеріалізуються в кінцевому результаті – продукції або послугах	[1]	Сукупність ре-сурсів
Кількість і якість ресурсів, які має та чи інша господарча система	[3]	Кількість і якість ресурсів
Сукупність ресурсів без урахування реальних взаємозв'язків, які складаються в процесі виробництва	[4]	Сукупність ре-сурсів без зв'язків
Ресурси виробництва, кількісні та якісні їхні параметри, які визначають максимальні можливості з виробництва продукції в кожному моменті	[5]	Ресурси та їх кількісні й якісні параметри

Сукупність ресурсів, що функціонують разом, які мають здатність виробляти визначений обсяг продукції	[6]	Сукупність діючих ресурсів з їх властивостями
Сукупність виробничих ресурсів, які сполучені в процесі виробництва	[7]	Сукупність ресурсів з їх можливостями

Закінчення таблиці

1	2	3
Набір ресурсів, які в процесі виробництва приймають форму чинників виробництва	[8]	Набір ресурсів, як факторів виробництва
Узагальнена характеристика ресурсів		
Виробничий потенціал – узагальнена збірна характеристика ресурсів	[9]	Характеристика ресурсів
Складова частина економічного потенціалу, що формується ОВФ		
Складова частина економічного потенціалу, що формується основними виробничими фондами, до яких входять будівлі, споруди, трубопроводи, машини, устаткування тощо	[1]	Частина економічного потенціалу сформована виробничими фондами
Обсяг продукції		
Реальний обсяг продукції, який можливо виробити при повному використанні ресурсів, що є в наявності	[10]	Реальний обсяг продукції
Наявні та потенціальні можливості виробництва		
Наявні та потенціальні можливості виробництва, наявність чинників виробництва, його забезпеченість визначальними видами ресурсів	[10]	Можливості, фактори, забезпеченість ресурсами

Першим підходом є ресурсний, згідно з яким виробничий потенціал – сукупність ресурсів, визначена у натуральному, вартісному або відносному вимірі.

Другий підхід – результатний, за яким виробничий потенціал – це кількість продукції, робіт, послуг, які реально може виготовляти, виконувати, надавати аналізований об'єкт при існуючих обмеженнях з боку постачальників, сучасних технологій, ринкового попиту.

Третій – це змішаний підхід, який передбачає можливість визначення сутності однієї категорії кількома різнорідними ідентифікаторами одночасно (ресурс, який забезпечує очікуваний результат, характеристика ресурсу, можливості і т. д.).

Існує підхід, за яким виробничий потенціал визначається "за повною вартістю основних фондів" [2]. Таке визначення сутності потенціалу має кілька недоліків, які ускладнюють використання цієї інтерпретації показника у практичній діяльності.

Вартість основних фондів залежить від кон'юнктури ринку нерухомості, від методу оцінки, методу нарахування зносу. На неї впливає прийнята система обліку, державного регулювання оцінки вартості у ході індексації, переоцінки, дооцінки – тобто фактори, які відображають не внутрішню властивість об'єкта, а лише обмеження зовнішнього середовища на її прояв. У такому вигляді потенціал підприємств різних галузей виробництва не можна порівнювати, оскільки, незважаючи на єдині одиниці виміру (вартісні), однакова вартість основних фондів хімічного комбінату та основних фондів підприємства електронної промисловості не може свідчити про однаковий рівень їхнього виробничого потенціалу.

Запропоновані у роботі підходи до визначення виробничого потенціалу підприємства дозволяють більш обґрунтовано підходити до створення програм підвищення використання та розвитку потенціалу підприємств.

Наук. керівн. Москаленко Н. О.

Література: 1. Ішук С. О. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / Ішук С. О. // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – С.48–56. 2. Данилейчук Р. Б. Особливості розвитку економічних районів України у зв'язку з розширенням ЄС [Електронний ресурс] / Данилейчук Р. Б., Ніколаєнко І. В. – Режим доступу : [http:// nbuv.gov.ua/](http://nbuv.gov.ua/). 3. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посібн. / Бачевський Б. Є, Заблодська І. В., Решетняк О. О. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с. 4. Черников Д. Эффективность использования производственного потенциала и конечные народнохозяйственные результаты / Черников Д. // Экономические науки. – 1981. – № 10. – С. 88–96. 5. Фигурнов Э. Производственный потенциал / Фигурнов Э. – М. : Экономика, 1982. – 305 с. 6. Свободин В. А. Вопросы определения и эффективности производственного потенциала / В. А. Свободин // АПК: экономика, управление. – 1991. – № 3. – С. 27–30. 7. Шевченко Д. К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала / Шевченко Д. К. – Владивосток : Изд. Дальневост. ун-та, 1984. – 235 с. 8. Анчишкин А. И. Прогнозирование роста социалистической экономики / Анчишкин А. И. – М. : Экономика, 1973. – 205 с. 9. Абалкин Л. И. Новый тип экономического мышления / Абалкин Л. И. – М. : Экономика, 1987. – 387 с. 10. Словарь современной экономической теории Макмиллана. – М., 1997. 11. Лукинов И. И. Аграрный потенциал: исчисление и использование / Лукинов И. И. // Вопросы экономики. – 1988. – № 1. – С. 10–18.